

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: J. Th. Balk, Keverberg 54, Amsterdam-Z.

Opgericht 1 januari 1881

Levensgevaarlijk

*door A. P. N. de Groot, arts, voorzitter van de
Vereniging tegen de Kwakzalverij*

WE HEBBEN het in alle kranten kunnen lezen: In het kader van de basiscursus Sociale Geneeskunde 1967-1968 van het Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde T.N.O. te Leiden is een scriptie ingeleverd. Met toestemming van de verantwoordelijke leiders van deze cursus is door de schrijvers in het maandblad van het Nederlands Huisartsen Genootschap „Huisarts en Wetenschap” over het, in de scriptie behandelde, onderwerp een artikel gepubliceerd onder de titel: „Een enquête onder huisartsen naar hun mening over de „paranormale geneeskunst”.

Deze publicatie is wetenschappelijk niet-verantwoord en bovendien levensgevaarlijk voor talloze toekomstige slachtoffers van onbevoegden, die er een vrijbrief voor hun schadelijke handelingen uit zullen halen.

Behandeling van het lijvige artikel is niet wel doenlijk; we zullen ons hier beperken tot een kritische beschouwing over de Samenvatting en conclusies. We nemen gaarne aan, dat deze samenvatting een juiste weergave is van wat de enquête heeft opgeleverd en moeten daarover opmerken, dat het gestelde in de punten 4, 5 en 6 blijkt geeft van een ontstellend gemis aan realistische kijk op wat er **werkelijk** gaande is bij het kwaad van de „paranormale geneeskunst”.

ad 4. „Een groot aantal huisartsen heeft geen bezwaar om een opgegeven resp. psychosomatische patiënt naar een onbevoegde genezer te laten gaan, mits zij hun patiënten kunnen begeleiden”.

Met deze conclusie komt een groot manco van de enquête schril aan het licht. Verzuimd is na te gaan, welke de motieven zijn geweest, die een groot aantal huisartsen tot deze uitspraak hebben gebracht.

Eén van de motieven hiervoor moge door het volgende historische verhaal worden belicht. Een behandelend arts verklaarde tijdens een

Een antwoord op de enquête onder de huisartsen naar hun mening over „paranormale genezers”

discussie zich bij de behandeling van een patiënt met longkanker in het laatste stadium niet bij machte te hebben gevoeld tot voldoende geestelijke begeleiding. Hij was dan ook gaarne ingegaan op het verzoek van de familie ten behoeve van patiënt ook een magnetiseur te raadplegen. Dank zij deze tussenkomst van een onbevoegde zou patiënt de laatste maanden van zijn leven zeer rustig zijn doorgekomen. Als reactie hierop werd de behandelend arts voorgesteld, dat primair de noodzaak een derde in te schakelen bij de behandeling, bij hemzelf moest worden gezocht. Zijn falen op een belangrijk onderdeel van de behandeling van een patiënt (de psychologisch

juiste begeleiding) was reden voor het inroepen van hulp van een derde. Dit had nimmer een onbevoegde mogen zijn; hij had de patiënt moeten verwijzen naar een wél-bevoegde, die geacht mocht worden dit deel van de behandeling voldoende te beheersen. Voor specialistische hulp bij andere onderdelen van een behandeling werd toch ook steeds naar een gekwalificeerde verwezen?

Vervolgens werd gewezen op het grote gevaar van accepteren van contact met een onbevoegde. Deze laatste wordt hierdoor een vrijbrief gegeven rond te bazuinen, dat hij nauw samenwerkt met die en die — met name genoemde — dokter.

Vrienden, kennissen, burens en andere dorpsgenoten kunnen hierdoor ertoe worden gebracht bij voorkomende gevallen van ziekte zich rechtstreeks te wenden tot de onbevoegde, onder voorbijgaan van de eigen huisarts.

Hoe raak hier in de roos werd geschoten bleek wel uit het feit, dat één van de andere aanwezige huisartsen spontaan verklaarde, dat hem iets dergelijks reeds was overkomen, dat hij uit deze kwalijke ervaring lering had getrokken en nadien nimmer meer welwillend had gestaan tegenover activiteiten van onbevoegden.

ad 5. Dit houdt in, dat ruim 50% van de huisartsen vóór een wettelijke regeling van de paranormale geneeskunst blijkt te zijn. Zó gesteld blijkt ook dit onderdeel van de en-

VERVOLG OP BLZ. 10

Wetenschappelijk niet-verantwoorde gezondheidsbemoediging is KWAKZALVERIJ

VERVOLG VAN BLZ. 9

quête wetenschappelijk niet-verantwoord, omdat ook hier weer niet diep genoeg op de zaak is ingegaan: de differentiaaldiagnose is niet gesteld.

Als een arts tot de slotsom komt, dat een patiënt lijdt aan een keelontsteking, een bronchitis of een gezwelletje in de borst is hij voor zijn diagnostiek hiermede niet klaar. Hij moet nog nagaan of de angina is veroorzaakt door een simpele verkoudheid, dan wel het gevolg is van een besmetting met difterie; de bronchitis veroorzaakt is door kou-vatten dan wel door tuberculose; het gezwelletje in de borst een abscesje is dan wel een kankergezwelletje.

Ter wille van het belang van de volksgezondheid moet worden ge-eist, dat aan accoord gaan met een wettelijke regeling van de paranormale geneeskunst e e n g e d e g e n m o t i v e r i n g ten grondslag ligt.

Ook op dit punt moge een authentieke ervaring licht werpen op één van de mogelijke redenen.

Een internist verzuchtte eens: „Man, schei er toch mee uit die kwakzalvers achter hun vodden te zitten. We hebben zoveel gemak van deze kerels. De werkelijk zieken blijven wel onder onze behandeling, maar zij verlossen ons van al die ouwe zeuren; en als dezen later toch eens echt ziek worden, komen ze wel weer bij ons terug.”

Het argument onzerzijds, dat het dan veelal laat — zo niet tè laat — zou zijn, werd met een handgebaar van tafel geveegd. En de opmerking, dat „ouwe zeuren” toch ook ergens — waar dan ook — sociaal-medisch-psychologische steun nodig hadden bleef onbegrepen.

ad 6. Huisartsen, die schadelijke gevolgen hebben gezien van de behandeling door een onbevoegde genezer, staan meer afwijzend tegenover het gaan naar een onbevoegde genezer en tegenover een eventuele wettelijke regeling. Ook hier verzuimden de enquêteurs dieper op de zaak in te gaan. Zij hadden deze groep artsen stuk voor stuk moeten vragen, welke de schadelijke gevolgen voor hun patiënten zijn geweest, die hun tot hun inzicht hebben ge-

bracht. Zij hadden deze artsen moeten bezweren deze feiten openbaar te maken, opdat het naïeve publiek met hun neus op de gevaren wordt gedrukt. Dat dit mogelijk is zonder dat de betreffende behandelende arts zich schuldig maakt aan prijsgeven van zijn ambtsgeheim is duidelijk bewezen door een huidarts, die een paar jaar geleden in het Maandblad tegen de Kwakzalverij in een artikeltje de ervaringen van een jonge vrouw, lijdende aan lupus van de wang, uitvoerig heeft uiteengezet.

De Vereniging tegen de Kwakzalverij hoopt binnen niet al te lange tijd in een brochure nog eens enkele zéér frappante gevallen van ernstige schade aan patiënten, berokkend door paranormale genezers, aan de vergetelheid te ontrukken.

Hier willen wij volstaan met het releveren van een zéér uitgesproken geval. Een patiënte met een knobbeltje in de borst kwam onder handen van een onbevoegde, die — hoewel het gezwel steeds groter werd — maandenlang volhield met magnetiseren, geven van — weet ik welk — smeersel en verdere poes-pas en daardoor de patiënte weghield van de dokter. Hij hield tegenover het slachtoffer en haar familie vol, dat het goed ging. Toen het gezwel zover doorgewoekerd was, dat er een zweer op de borsthuid ontstond, juichte heel de schare omdat de onbevoegde meedeelde, dat het hem nu was gelukt het kwaad naar buiten te doen komen. Onnodig erbij te vertellen, dat ten slotte bij opname in een ziekenhuis de ontgoocheling groot was toen doordrong, dat dit kankergezwel niet meer te opereren was en patiënte ten dode gedoemd. Dit droeve voorval is nimmer in de openbaarheid gekomen omdat de chirurg zich, met verwijzing naar zijn beroepsgeheim, niet geroepen achtte nadere inlichtingen te verstrekken en evenmin genegen bleek — dan wel onmachtig was — de nabestaanden ertoe te brengen, dat door hen „werk van deze zaak werd gemaakt”.

Persoonlijke ervaringen

TENSLOTTE NOG enig commentaar op het laatste gedeelte van de conclusies van de enquêteurs. Zij schrijven: „Ten aanzien van de probleemstelling blijkt uit de enquête, dat de huisartsen toleranter zijn in hun houding ten aanzien van de „paranormale genees-

kunst” dan de officiële vertegenwoordigers der artsenmaatschappij. Er komt hier dus een duidelijk verschil in opvatting naar voren: zij, die in hun werk rechtstreeks met de werkzaamheden van onbevoegde genezers hebben te maken, staan hier minder afwijzend tegenover dan hun officiële vertegenwoordigers!”

Verzuimd is er de nadruk op te leggen w a a r o m d i t z o i s.

Laten wij daarom hier een tip van de sluier oplichten. Allereerst onze persoonlijke ervaring.

In een zéér drukke huisartsenpraktijk werden wij in twintig jaar geconfronteerd met drie (zegge en schrijf, drie) gevallen waarbij een onbevoegde mede een vinger in de pap had.

1. *De vrouw van een patiënt, verkerend in het allerlaatste stadium van longtuberculose, wilde graag ook het oordeel van een magnetiseur inwinnen. Omdat patiënt toch hoogstens nog een paar weken had te leven werd hiertegen mijnerzijds geen bezwaar gemaakt met de uitdrukkelijke verzekering, dat ik persoonlijk de behandeling op mijn wijze voort zou blijven zetten en dat ik onder geen beding over patiënt samen met de onbevoegde wilde onderhandelen. Dat patiënt een dag of tien later overleed kon natuurlijk niet op het conto van de onbevoegde worden geschreven.*
2. *Een patiënte kwam met een klein abscesje in de borst op mijn spreekuur. Ik gaf haar het recept voor een verwekende zalf mede en adviseerde zoveel doenlijk te pappen en nat te houden. Haar werd gezegd over een dag of vier terug te komen, dan zou het abscesje voldoende zijn verweekt om door een kleine incisie te worden geopend, waarna patiënte spoedig weer geheel zou zijn genezen. U raadt het al: patiënte kwam n i e t op de afgesproken dag op het spreekuur terug. In alle drukte werd dat ook niet opgemerkt, totdat . . . een paar weken later patiënte wél verscheen en glorieus vertelde te zijn genezen. Op mijn simpele gezegde, dat mij dat niets verwonderde reageerde ze met de opmerking, dat deze genezing niet was te danken aan mijn behandeling, maar aan smeersels van het „kankervrouwtje van Casticum”, dat haar toch maar in zeer korte tijd van kanker had genezen. (sic.)*

Levensgevaarlijk

VERVOLG VAN BLZ. 10

3. Een zeer labiel ingesteld gezin riep voor elk wisselwonder hulp in. Tot zover accoord. Maar alvorens het voorgeschreven recept bij de apotheek in te leveren werd eerst toestemming hiervoor gevraagd aan een paragnost. Diens advies gaf de doorslag.

Zéér ernstige gevolgen

WAT IS in deze omstandigheden meer logisch, dan dat bij het beëindigen van de praktijk bij mij de overtuiging heersde, dat er van een gevaar van de kant van onbevoegden in feite niet gesproken kon worden. Deze mening is wel zéér radicaal veranderd toen na mijn aanstelling als Geneeskundig Inspecteur van de Volksgezondheid bleek, dat in het archief van mijn voorganger meerdere gevallen van ernstige schade aan patiënten, toegebracht door onbevoegden, sluimerden. Hierna werd ik in de eerste maanden van mijn ambtsuitoefening met de neus gedrukt op een viertal zéér ernstige gevallen van dit soort kwakzalverij:

- a. *Afraden van — geadviseerde — sanatorium-opname van een oude man: „Kerel, je hebt helemaal geen tuberculose, maar een eenvoudige „bronsjitus“, ga maar gewoon met je kleinkinderen om, knuffel ze maar lekker“. Gevolg natuurlijk een explosie van tuberculose in het gezin en de naaste omgeving.*
- b. *Een oude vrouw met hartlijden, door druppeltjes van de huisarts op de been gehouden. Advies om deze druppeltjes te laten staan en voorschrijven van onschuldige homeopathische druppels plus een beetje melksuiker. Gevolg: binnen de paar weken dood.*
- c. *Afraden van een voorgestelde borstoperatie voor een gezwel. Dood.*
- d. *Natuurgenezer schrijft zijn „patiënt“ wat rust, dieet en clysmas (inlopen) voor omdat hij diens buikpijn wijt aan een „ontsteking van de dikke darm“. Na een paar weken wordt de pijn zo erg, dat patiënt in een ziekenhuis moet worden opgenomen. Diagnose van de chirurg: infiltraat van de blinde darm.*

Het verschil in opvatting over het

gevaar, dat de volksgezondheid van de kant van paranormale genezers bedreigt, is met bovenstaande wel voldoende duidelijk uiteengezet.

Wat is „rechtstreeks“?

DE ENQUÊTEURS stellen, dat de artsen, die rechtstreeks met de werkzaamheden van de onbevoegden te maken hebben, toleranter tegenover een erkenning staan. Onze vraag is: „Wat verstaan de enquêteurs onder rechtstreeks met werkzaamheden te maken hebben?“ De huisartsen weten niets af van de werkzaamheden van de onbevoegden, al zitten zij er met hun neus bovenop. Kan een huisarts oordelen over de faits et gestes van een kwakzalver, als hij niet bij diens handelingen aanwezig is?

Historisch voorbeeld. Een onbevoegde is voor de kadi gesleept. Zijn rechtskundig raadsman roept als getuige à décharge een huisarts op, die al enige jaren met de wetsovertreder samenwerkt. Als getuige gehoord verklaart de arts onder ede, dat hij het werk van de beklagde zeer goed kan beoordelen, en dat hem in de jarenlange samenwerking nog nooit is gebleken, dat beklagde fouten maakte. Had de rechter zich in deze zaak laten voorlichten door de Geneeskundig Inspecteur als getuigedeskundige, dan had hij vernomen, dat de verdachte in het verleden enige malen dood door schuld had veroorzaakt en ook schuldig was aan het uitbreken van een epidemietje van tuberculose.

Welke waarde toegekend moet worden aan het oordeel van artsen, die met de werkzaamheden van onbevoegden hebben te maken, moge uit bovenstaande voldoende duidelijk zijn.

G E L D M A K E R I J

DE NEDERLANDSE consumentenbond beschouwt de praktijken van kruidendokter W. van de Moosdijk uit Casteren als een soort postordertherapie, waarvan het ernstig is, dat ze zo maar kan worden toegepast. Het zonder meer toezenden van een zak kruiden kan zelfs door de meest fervente aanhangers van natuurgeneeswijze niet worden goedgepraat. Te meer niet vanwege de prijzen die ervoor worden gevraagd. Dat hier alleen

Levensgevaarlijk voor de toekomstige slachtoffers is het feit, dat de enquêteurs zonder voldoende diep op de kwintessens van de kwakzalverij in te gaan hun scriptie, die veilig in de kluis van het opleidingsinstituut opgeborgen hoorde te zijn, in de vorm als door hen geschied voor de leeuwen hebben gegooid. Zij hebben hiermede de volksgezondheid wel een heel slechte dienst bewezen, maar bovendien wetenschappelijk niet-verantwoord werk geleverd.

Maar zij zijn niet de enige schuldigen. De leidende functionarissen van de cursus Sociale Geneeskunde, die hebben goedgevonden, dat een dergelijk kwaad aan de volksgezondheid werd toegebracht, zijn minstens even verantwoordelijk. En dan natuurlijk ook nog de verantwoordelijke hoofdredactie van het Maandblad „Huisarts en Wetenschap“, die zonder protest dit artikel heeft laten afdrucken.

In het belang van de volksgezondheid hebben wij gemeend uitvoerig op een en ander in te moeten gaan in de hoop, dat dit bij zal dragen voor de toekomst te verhoeden, dat ooit weer onder het mom van wetenschap de paranormale genezers en vooral ook hun pleitbezorgers argumenten in handen worden gegeven om hun gevaarlijk spel als weldoeners van de mensheid te blijven spelen.

A. P. N. DE GROOT

maar sprake is van geldmakerij is zonneklaar. De bond acht de huis aan huis-bladen, die de advertenties van de wonderdokter als redactionale artikelen hebben opgenomen, medeschuldig. De advertentie leek op een reportage van een journalistieke medewerker compleet met foto's van Van de Moosdijk en diens luxueuze woning. De vermelding advertentie of ingezonden mededeling ontbrak geheel. De consumentengids acht toezicht op de reclame voor geneesmiddelen in huis-aan-huis-bladen gewenst.

Gaat Theo Braem met kruidenextracten leuren?

KRUIDENDOKTER THEO BRAEM, die zich fysiotherapeut noemt en vooral zijn werkterrein heeft in Roosendaal en het Belgische Leuven is van plan zijn „biochemisch laboratorium” te verplaatsen naar De Zeeuws-Vlaamse gemeente St. Jansteen. Het kruidenlaboratorium is sinds 1949 in Leuven gevestigd. Er werken zeven mensen, die zich voornamelijk bezighouden met het bereiden van extracten uit geïmporteerde kruiden.

De komst van de in Zeeuwsch-Vlaanderen geboren Braem naar zijn geboortestreek wordt niet onverdeeld gunstig ontvangen. Een argument van de heer Braem is, dat zijn „kruidenlaboratorium” een stuk nieuwe werkgelegenheid betekent voor St. Jansteen: „het is belangrijke stimulans. Voorlopig zou ik vijf mensen kunnen gebruiken, maar het is mogelijk dat dit aantal uitgroeit tot veertig man. In mijn bedrijf in Leuven heb ik ook al eens met twintig man gewerkt”.

MISSCHIEN DAT het aspect van de werkgelegenheid nog wel aanspreekt in St. Jansteen, maar toch is men niet erg gelukkig met de plannen van kruidendokter Braem. In de kring van de gemeenteraadsleden wil men er iets aan doen. Hij onderhandelt over de aankoop van een stuk grond, nadat een ander plan van hem was afgewezen door het gemeentebestuur. Hij wilde toen een boerderij vervangen door een bungalow met eventueel bedrijfsruimte. Dat was in strijd met de voorschriften omdat in het betreffende gebied alleen maar mag worden gebouwd als het een huis bij een land- of tuinbouwbedrijf betreft. Er zijn bovendien nog andere beperkende bepalingen.

Besteldienst

KRUIDENDOKTER BRAEM verkoopt zijn producten in extractvorm, maar ook los. Men kan zijn producten in België voornamelijk bestellen via winkels. Maar in de praktijk zijn er heel wat mensen die rechtstreeks van Braem zelf kopen. Het „laboratorium” heeft een eigen bestelwagen. Als Braem zich in ons land vestigt, komt er ook een Nederlandse besteldienst.

Kruidendokter Braem zou geen goede „dokter” zijn als hij ook niet zijn patiënten zélf behandelde. Die patiënten komen weer uit Nederland en België, zoals bij zovele kwakzalvers, die zoals men weet in Zeeland al enige tijd nadrukkelijk worden vervolgd door de inspectie van de volksgezondheid, en de politie. Voor zijn patiënten natuurlijk niets dan goeds. Daarom wil Braem ook in St. Jansteen zelf kruiden telen in de toekomst.

De gemeentelijke geneeskundige dienst in Roosendaal heeft met Braem niet zoveel op. Men noemt hem „een tweede Van de Moosdijk, al opereert hij op kleinere schaal” Men schetst hem daar verder als „iemand, die je even diep in je ogen kijkt en dan zegt wat voor ziekte je hebt. Wij hebben

bepaald geen beste ervaringen met hem opgedaan”. Maar omdat de titel fysiotherapeut niet beschermd is bij de wet kan iederen zich als zodanig uitgeven en dat maakt het juist zo

**Iemand, die je diep
in de ogen kijkt,
en dan . . .**

moeilijk om tegen dergelijke praktijken op te treden, zo zegt de GGD in Roosendaal.

Braem tot slot: „Waarom naar Zeeuws-Vlaanderen? Ik kom uit die omgeving en wil graag terug”.

Dokter Lelie

DE EVENTUELE vestiging van Theo Braem in Zeeland betekent een nieuwe activiteit op het kwakzalverfront, die niet naar de zin zal zijn van de arts S. Lelie, geneeskundig inspecteur voor de volksgezondheid in deze provincie. De heer Lelie, die al sinds 1963 waarnemend inspecteur is en sinds midden november het waarnemend voor zijn functie kan laten vallen heeft zich laten kennen als een fervent bestrijder van magnetiseurs, kruidendokters en overige kwakzalvers.

De heer Lelie meent dat dergelijke figuren méér dan anders de kant van Zeeland uitkomen, sinds dit gewest wordt ontsloten. En voor hem is dit uiteraard een nadelig gevolg van die ontsluiting. De heer Lelie heeft de voorbeelden van nadelige praktijken in Zeeland voor het grijpen: de Bredase magnetiseur Sake H. die met magnetische naalden manipuleerde, waardoor een patiënt een longperforatie kreeg, Carolus Vleugels e.d.

De laatste tijd is het wat rustiger geworden op dit gebied. Dokter Lelie gelooft dat het optreden van politie en justitie in belangrijke mate daartoe hebben bijgedragen.

Publicist

THEO BRAEM heeft ook enige publicaties op zijn naam staan — enige worden door het orgaan „Lichaam en Geest” te koop aangeboden. In 1956 verscheen bij De Sikkell „Onze Geneeskruiden” met systematisch overzicht van meer dan driehonderd geneeskundige planten. De schrijver noemt het zelf „Een Vlaams kruidenboek”.

Van elke plant vermeldt hij ook het „gebruik” en hier schuilt al een adertje onder het gras. Want deze o n b e v o e g d e zegt in zijn woordvoorzak: „Honderden giftige kruiden hebben wij getest op hun activiteit — alleenstaand en in onderling verband — volgens een objectief verantwoorde methode. Het resultaat is samengevat onder de Rubriek Gebruik in dit boek. Het weze ons vergund hier te laten opmerken, dat deze beknopt weergegeven bevindingen een dagelijkse geconcentreerde arbeid vergden na meerdere uren gedurende volle zes jaren en dat deze test over duizenden gevallen werden gedaan”.

Arme patiënten, die als proefkonijn werden gebruikt!

ONDERZOEK

„HET IS dan zeker van essentieel belang dat ook de omgeving waarin onderzocht wordt gegeven aan de eisen voldoet.

Voorts kan ik u mededelen dat mijn departement een onderzoek zal bestuderen naar de motieven van het gedragspatroon in hygiënisch opzicht van leerlingen van de hoogste klassen der lagere scholen dat de Stichting Hygiëne in samenwerking met de Stichting Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding zal laten uitvoeren door het bureau Intomart”.

DEZE WOORDEN sprak staatssecretaris dr. R. J. H. Kruisinga op 25 november van het vorige jaar bij de opening van de vakbeurs Inter-clean in het RAI-gebouw te Amsterdam. Ook een onderzoek naar de motieven die het publiek in handen drijven van kwakzalvers zou waardevolle gegevens kunnen opleveren. En voor de volksgezondheid zou zo'n onderzoek van minstens zo grote waarde zijn als een onderzoek naar het hygiënisch gedragspatroon van lagere schoolleerlingen!

(red. M. t. de K.)

ALS DE VOS . . . Staatscommissie wil geen

erkenning van genezers

De heer K. T. van der Plaats, directeur van de Ned. Werkgroep van Praktizerende Genezers en redacteur van het tijdschrift

Lichaam en Geest is niet achtergebleven toen de zaak-Van de Moosdijk in alle openbaarheid begon te spelen. Reeds een paar weken voor de uitzending van Willem Duys kon men in de Gooi- en Eemlander een ingezonden stuk lezen van zijn hand. Daarin haakte hij ijverig in op de actie van de heer M. Eerenberg.

Hij prees diens optreden en voegde er aan toe dat het geval-Van de Moosdijk niet alleen staat. Zo opereert in de Gooise contreien een Amsterdamse „dame”, die zich als helderziende onder een Maleis pseudoniem presenteert. Zij zoekt bij voorkeur contact met welgestelde Gooise families, die de consequenties van haar paragnostische behandelingen en voorspellingen al gauw gevoelig in hun budget ervaren.

De heer Van der Plaats brandmerkt ook een ex-musicus, die volgens hem meermalen veroordeeld is en die in een dure Amerikaanse auto wekelijks zijn „patiënten” in Bussum, Baarn en Soest à raison van 400 gulden per maand bezoekt, maar daarvoor staat hij dan ook bij die bezoeken „in contact met de andere wereld” . . .

Wat nu? Vinden wij de heer Van der Plaats zij-aan-zij met de bestrijders van de Kwakzalverij?

Dat zou toch wel een beetje wonderlijk zijn, want de heer Van der Plaats weet véél te goed, dat diezelfde Nederlandse Werkgroep van Praktizerende Genezers, die hij overigens in het ingezonden stuk in de Gooi- en Eemlander heel tactisch niet noemt, óók een kruidenhandel heeft, Naturalia genaamd. En dat die kruidenhandel bij de leden van de NWP er op aandringt haar kruiden aan de patiënten voor te schrijven . . . en in papieren, waarin dat wordt aanbevolen, wordt gewezen op de snelle stijging van de omzet. Let wel o m z e t. Het doel, dat ook de Brabantse „Raspoetin” Van de Moosdijk beoogde. Maar die was zo onverstandig, om, over het paard getild door de publiciteit, dat aan de grote klok te hangen.

Het had de heer Van der Plaats beter gepast er het zwijgen toe te doen. Hij is zelf duidelijk partij.

En wanneer men naderhand dan nog in Lichaam en Geest leest, dat de heer Van der Plaats de staf breekt over de kruiden van Van de Moosdijk („niets

Onmogelijk scheiding te maken tussen bokken en schapen

AAN HET Algemeen Handelsblad ontlenen wij, dat de Staatscommissie Peter, na vier jaar, voor Pasen van dit jaar een rapport zal uitbrengen over de erkenning van de paranormale genezers. Men is het, naar het Algemeen Handelsblad verneemt in deze commissie eens geworden over het feit dat het onmogelijk is om bij de genezers een scheiding te maken tussen bokken en schapen, tussen charlatans en bona fide genezers. De artsen in de commissie toonden zich zeer fel tegen deze erkenning, al leefde er onder hen een sterk begrip dat men de patiënt vrij moet laten in de keuze door wie hij wil worden genezen.

Een en ander werd vermeld bij de enquête onder huisartsen die naar hun mening werden gevraagd over paranormale geneeskunst.

Gebleken is dat 89 procent van de 800 artsen die aan de enquête deelnamen weet, dat zij patiënten hebben die naar een onbevoegde genezer gaan. De huisartsen menen dat zij in ongeveer de helft van de gevallen door hun patiënten van het bezoek aan magnetiseurs, kruidendokters en dergelijke op de hoogte zijn gesteld. Tevens kwam naar voren dat ongeveer één op de zeven huisartsen wel eens contact heeft gehad met een paranormale genezer over een patiënt.

Grote en kleine steden

UIT DEZE enquête, waarvan een uittreksel in een groot aantal dagbladen werd gepubliceerd kwam naar voren, dat in steden met meer dan 100.000 inwoners de huisartsen vaker dan in de kleinere steden en op het platteland van dit bezoek op de hoogte zijn.

bijzonders”, „samenstelling van het mengsel aanvechtbaar”) dan kan men met zijn klompen aanvoelen hoe in dit tijdschrift onder het schoonklinkend mom van de beroepsethiek van de bonafide genezers het baantje wordt schoongeveegd voor de eigen kruidenhandel.

Als de vos de passie preekt . . .

Voorts bleek uit de enquête dat 25 procent van de artsen wel eens schade heeft gezien van een behandeling door een onbevoegde genezer. Dit betrof zowel financiële als lichamelijke schade. Spontaan werden echter ook gunstige resultaten gemeld op de enquête-formulieren, aldus de onderzoekers.

Toch blijkt dat een groot deel van de huisartsen geen bezwaar heeft om een ten dode opgeschreven of ongeheelde patiënt (resp. 60 en 45 procent), naar een onbevoegde genezer te laten gaan, mits zij hun patiënten kunnen blijven begeleiden.

Bijna de helft van de geënquêteerde artsen (47 procent) is van mening dat de positie van de paranormale genezer wettelijk geregeld moet worden. Over het algemeen staan huisartsen die schadelijke gevolgen hebben gezien van de behandeling door een onbevoegde genezer hier meer afwijzend tegenover, aldus de enquêteurs.

Volgens de onderzoekers, die werkten in het kader van de basiscursus sociale geneeskunde 1967/68 van het Ned. Inst. voor Preventieve Geneeskunde TNO te Leiden blijkt uit de enquête dat de huisartsen verdraagzamer zijn in hun verhouding ten aanzien van de paranormale geneeskunst dan de officiële vertegenwoordigers der artsenmaatschappij: een duidelijk verschil van opvatting.

Commentaar A. P. N. de Groot

HET ALGEMEEN Handelsblad vroeg de mening van onze voorzitter de heer A. P. N. de Groot, arts, naar deze enquête. Hij antwoordde, dat een enquête op een punt als de wettelijke regeling van de positie van de paranormale genezer weinig waarde heeft. „De huisartsen zien de ernstige gevallen niet”. In een drukke huisartsenpraktijk kwam de heer De Groot in twintig jaar gevallen tegen, maar als inspecteur voor de volksgezondheid in Noord-Holland werd hij in korte tijd gekonfronteerd met vier geval-

Staatscommissie ... met de allure van een rijke playboy ...

(Enquête)

VERVOLG VAN BLZ. 13

len, waarbij als gevolg van het optreden van paranormale genezers doden vielen. „Met deze enquête in de hand”, aldus de heer De Groot, „mag men niet concluderen: hier zit geen gevaar in”. En wat de gemelde gunstige resultaten betreft — ongeveer 35 pct. geneest toch, zoals onderzoeken met fop-geneesmiddelen hebben aangetoond (het z.g. placebo-effect) De heer De Groot zag er wel een groot gevaar in dat men uit deze enquête zou afleiden, dat het nodig is tot een zekere bevoegdheid voor paranormale genezers te komen.

Medische ethiek

HET STANDPUNT van de Kon. Ned. Maatschappij ter Bevordering der Geneeskunst is terug te vinden in een passage in het rapport van de enquêteurs die letterlijk citeren uit het z.g. blauwe boekje, dat de Maatschappij uitgeeft (Medische ethiek en gedragsleer) en waarin wordt gezegd: „Indien echter zoals bij de kwakzalver — ook al moge hij bona fide zijn — de meest elementaire kennis als regel en de kritische zin wel altijd ontbreekt, kan men zonder overdrijving van een groot gevaar voor de volksgezondheid spreken”.

Mr. G. E. Kruseman te Laren, die geregeld als pleitbezorger optreedt voor de leden van de Ned. Werkgroep voor Paranormale Genezers toonde zich tegenover een verslaggever van het Algemeen Handelsblad tevreden met de enquête.

Op de eerste bladzijden van dit nummer heeft men een uitvoerige en scherpe repliek van de voorzitter van onze vereniging kunnen aantreffen op de enquête. „Wetenschappelijk niet verantwoord” is zijn conclusie.

Veel klachten

TEGEN EEN journalist zei het hoofd van het parket bij de Bossche rechtbank, mr. baron van Imhoff: „Over van de Moosdijk komen altijd klachten bij ons binnen, regelmatig, al maanden en maanden. Eerst overvloedig veel van Belgen. Momenteel wordt en masse door Nederlanders geklaagd. Overigens ook al voor de tijd van de veelbesproken televisieuitzending”.

TOT DE dagbladen die zich scherp hebben gekeerd tegen de praktijken van de Casterense wonderdokter behoort, naast Goolen Eemlander en Het Parool stellig De Nieuwe Limburger te Maastricht. Wij knipten uit dit blad het volgende entrefilet van „Geis” onder de titel Willem.

IK KEN Willem van de Moosdijk al van vorig jaar, toen hij nog twee-en-een-half duizend gulden vroeg voor drie kilo van zijn kruidenthee. Hij zag er jong uit, met de allure van een rijke playboy, goed in de snit, bruinverbrand, opvallend pochette in zijn colbert. Een rustige verschijning die zijn patiënten kalm op rijkdom taxeerde en dan — als de kust veilig was en zijn patiënt een onderdanige natuur vertoonde — met gevoelige stem liet weten dat de betreffende nog slechts kort te leven had. Dat bleek een bruikbare diagnose om de arme mensen te bewegen hun spaarcentjes van de bank te halen.

Nu ik Willem van de Moosdijk op de beeldbuis zie, hoeft hij niet te vertellen dat hij

slapeloze nachten heeft gehad. Dat zie ik zó wel; hij is zeker tien jaar ouder geworden. Zijn zwarte haar is verbleekt, het pochette mis ik, zijn koelbloedig optreden is vervangen door een nerveus klaaglijk gezang. Zijn kruiden-kilo's kosten nog maar tweehonderd gulden en zelfs dat is hem ten overstaan van televisiekijkend Nederland noodlottig geworden.

De manier waarop de AVRO hem het televisiewoord gaf, is belachelijk, maar zelfs nu hij tien minuten ongestoord de tijd krijgt zijn verdediging uittekiend in de hand van gevoelig Nederland te drukken, stottert hij, zegt hij drie keer hetzelfde, brengt hij er niks van terecht. Als hij in een hard interview was geplaatst — hetgeen vol-

gens mij had moeten gebeuren, — had hij om onderbreking van de zendtijd gesmeekt.

Ik heb er na het televisiegebeuren toch goede hoop op dat Willem van de Moosdijk zijn bedrijf moet stopzetten wegens gebrek aan belangstelling. Het zou zijn eindfase zijn. Een paar jaar geleden werd hij al eens veroordeeld wegens het ongeoorloofd beoefenen van de geneeskunst; vorig jaar moest hij zijn „Kruidenhuis Holland” aan de Julianastraat in Eindhoven opheffen en zich terugtrekken op zijn anderhalf ton kostend buitenverblijf in Casteren; en nu het einde.

Als de wetten veranderen die het verhandelen van kruiden regelen, kan Willem van de Moosdijk zijn memoires schrijven: „De twijfelachtige belevenissen van Willem van de Moosdijk — zijn leven van Philips-employé, handelaar in tweedehands schoenen en ljaskosten, en kruidendokter”.

ZESDE ZINTUIG

EN DAT zesde zintuig van Van de Moosdijk? Toen voor de Bossche rechtbank ter sprake kwam dat hij een opgegeven patiënt had beloofd hem beter te zullen maken gaf Van de Moosdijk tenslotte toe die man wel een stimulans te hebben gegeven. Maar hij had niet gezegd, dat hij hem beter kon maken, „want het is onmogelijk, dat ik meer kan dan een arts”.

Hij gaf toe, dat het wel kan zijn, dat hij tegen de patiënt had gezegd, dat hij blaasontsteking had. Maar, zo openbaarde Van de Moosdijk nu voor de rechtbank, dat had hij al bij de deur van de vrouw van de patiënt gehoord.

Dus dat was het zesde zintuig!

Een overeenkomstige taktiek — waarover hij overigens had gezweven voor de kantonrechter in Eindhoven — had hij toegepast bij een buurvrouw van de zieke man. Even had hij haar aangekeken en daarna had hij gezegd: „U hebt veel pijn in uw rug en benen, u hebt last van uw nieren”. Dat had hij tevoren van haar buurvrouw gehoord, zei de verdachte nu in den Bosch voor de rechtbank, maar in het algemeen wilde hij wel zeggen: „Ik heb de gave bepaalde dingen te onderscheiden, dat heb ik bij mijn geboorte meegekregen”.

Advertenties

DE PRESIDENT van de Bossche rechtbank, mr. Th. van Geense, ging toen Wilhelmus Josephus Antonius van de Moosdijk wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst in hoger beroep terecht stond ook in op de advertenties die de verdachte liet plaatsen. En die suggereerden (door inhoud en opmaak) dat het reportages van de redactie waren. Wij hebben daar meermalen in de kolommen van ons maandblad onze verontwaardiging over uitgesproken.

Een kras staaltje, vond de president.

Van de Moosdijk: Ze sloegen wel in. En ach, er komen bij mij zoveel verslaggevers. Ik vond het wel aardig van ze over mijn gaven te vertellen. Ik zag er veel geld in, verklaarde Van de Moosdijk, nog steeds suggererend dat de advertenties objectieve reportages zouden zijn.

GEPAST - STRENG

NAAR AANLEIDING van de vragen, die het Tweede Kamerlid de heer Koekeek stelde over het optreden van Van de Moosdijk heeft staatssecretaris Kruisinga de verwachting uitgesproken dat de Bossche officier van justitie gepast-streng zal optreden tegen de kruidenhandelaar uit Casteren.

Toen Willem van de Moosdijk aan het ziekbed kwam

MET DE uitspraak dat de maatschappij tegen dit soort kruidendokters moet worden beschermd besloot de officier van justitie bij de Bosse rechtbank, mr. J. Peijnenburg maandag 20 januari zijn requisitoir tegen de 42-jarige W. J. A. van de Moosdijk uit Casteren. De officier eiste tegen hem twee maal drie weken hechtenis, omdat verdachte zich begin vorig jaar zou hebben schuldig gemaakt aan het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde. Voor dit feit was verdachte al eerder veroordeeld door de kantonrechter te Eindhoven en wel tot tweemaal f 10.000,— boete. Tegen dit vonnis waren zowel de officier van justitie als de raadsman van verdachte mr. N. Bakel uit Eindhoven, in hoger beroep gegaan.

Het ging bij deze zaak over de vraag of verdachte in januari van het vorig jaar, toen hij door mevrouw Bloemendal uit Eindhoven, wier man ernstig ziek was en die later ook gestorven is, bij diens ziekbed werd geroepen zou hebben gezegd: „U bent er bijzonder slecht aan toe. Uw hart en longen zijn slecht en er is geen dokter die u nog beter kan maken. Ik kan dat wel”.

Het eerste deel van deze bewering wilde verdachte tijdens de zitting in Den Bosch niet ontkennen, hoewel hij aanvoerde dat hij telefonisch door mevrouw Bloemendal van deze kwalen op de hoogte was gesteld. Het tweede deel ontkende hij pertinent.

Verkoop van kruiden

VOLGENS DE officier van Justitie staat het vast dat Van de Moosdijk zich destijds schuldig heeft gemaakt aan het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde. Hij zou de heer Bloemendal raad en bijstand hebben verleend en hij zou hem tevens het middel tegen de ziekte hebben verstrekt. In dit geval was de getuigenis van de arts J. Beijerman, geneeskundig inspecteur van de Volksgezondheid in Noord-Brabant interessant. Deze stelde als getuige-deskundige: „Geneeskunde wordt beoefend wanneer voorligt mensen te genezen en dit genezen als beroep of bedrijf wordt uitgeoefend. De verkoop van kruiden moet daaronder worden gerekend als aanwending daarvan aan de klachten van de patiënt tegemoetkomt”.

De tenlastelegging luidde dat Van de Moosdijk, hoewel niet toegelaten tot de uitoefening van de geneeskun-

de, dit beroep als bedrijf heeft uitgeoefend en aan verschillende personen kruiden ter genezing tegen geldelijke vergoeding heeft verstrekt.

Verdachte repliceerde op de opmerking van de officier van justitie: „Ik ben ervan overtuigd dat ik de geneeskunde helemaal niet onbevoegd heb uitgeoefend”.

U bent gauw moe

MEVROUW J. WELSCHEN, buurvrouw van de familie Bloemendal uit Eindhoven, die eveneens als getuige is op-

**„Over een jaar
bent U weer fit”**

geroepen, verklaarde tijdens de zitting dat Van de Moosdijk ook haar man heeft bezocht en toen zou hebben gezegd: „U heeft veel last van pijn in uw rug. U bent gauw moe. U heeft ook last van pijn in uw benen. Uw nieren zijn niet goed. Ik zal u kruiden geven waarvan men tweemaal daags een drankje moet nuttigen. Over een jaar bent U dan weer fit”. Van de Moosdijk zei in dit verband over de gave te beschikken bepaalde dingen te kunnen zien (een soort helderziendheid?). „Het is een suggestieve werkwijze zonder moedwil,” zo zei hij.

Bewogen pleidooi voor een „geteisterde”

HENK UILENBURG merkte in De Volkskrant ironisch op, dat mr. N. van Bakel, de raadsman van Van de Moosdijk wilde afrekenen met het sprookje, dat de kruidenhandelaar uit Casteren miljonair zou zijn. „Hij heeft alleen al aan de auto's die niet meer kunnen worden gebruikt een strop van vijftig mille gehad. Hij is een geteisterd, gekweld, vernederd man, die praktisch tot de bedelstaf is gebracht. Menselijke haat en nijd hebben zich van hem meester gemaakt”.

Om een bewogen pleidooi kort samen te vatten, kruidenhandelaar W. van de Moosdijk is een zielepoot. Handelaars in bloot en marihuana kunnen hun gang gaan, maar een man, die kan zeggen: „Ik heb een gave om bepaalde dingen te onderscheiden, ik ben samen-gegroeid met mijn kruiden”,

gaat in een vloedgolf van nationale hysterie voor de juridische bijl.

De feiten ter zitting —toch niet volslagen onbelangrijk — steunen dit standpunt niet volledig. Zo is een punt, dat de kruidenhandelaar in januari 1968 bij een als hopeloos door de artsen opgegeven Eindhovenenaar werd geroepen. Van de Moosdijk kwam, zag en overwon, zeggende: „U hebt een maagoperatie gehad. Uw longen en uw hart zijn slecht en u hebt een blaasontsteking. Er is geen dokter die je beter kan maken. Dat kan ik wel”.

Zo blijkt tenminste uit de stukken en verklaringen, maar Van de Moosdijk begint met ontkennen. Een beetje wonderlijk, want bij de behandeling in eerste instantie voor de kantonrechter heeft zijn ge-

Mr. N. van Bakel, de verdediger van verdachte, wees op de overvolle publieke tribune en zei: „Het lijkt wel of hier een roofmoordenaar terecht staat. Wat heeft deze man, die zichzelf niet kruidendokter of wonderdokter noemt maar die door het volk zo werd genoemd gedaan? Hij heeft zakjes kruiden verkocht, kruiden met geneeskrachtige werking. Ik acht het wettig en overtuigend bewijs voor het hem tenlastegelegde dan ook niet bewezen”.

Vonnis wijzend heeft de Bossche rechtbank Van de Moosdijk een v o o r w a a r d e l i j k e straf opgelegd. De kruidenhandelaar werd veroordeeld tot twee maal twee weken voorwaardelijke hechtenis met een proeftijd van twee jaar en twee maal f 500,— boete subsidiair tien dagen hechtenis.

De maandomzet van de kruidenhandelaar is naar zijn advocaten mededelen gedaald van f 100.000,— tot f 2.000,— gulden — men kan er de volksgezondheid slechts geluk wensen met deze ontwikkeling.

In het maartnummer nog het een en ander over het kort geding aangespannen tegen Willem Duys.

Adresverandering

Verzuim niet bij adresverandering even de wijziging mede te delen aan het correspondentieadres Oranjelaan 6 te Hilversum! Dan behoeft U niet bevreesd te zijn één nummer van dit interessante maandblad te moeten missen.

De pseudo is klein van stuk

DE RECHERCHE te Dordrecht zoekt naar een ongeveer dertig jaar oude man, die zich uitgeeft als de neuro-chirurg dr. H. P. A. Geurts. In werkelijkheid is hij een uit een inrichting ontsnapte man.

Dezer dagen probeerde hij, lezen wij in De Dordtenaar, in pensions en winkels in Dordrecht zijn slag te slaan. Zich uitgevend voor neuro-chirurg vroeg hij mensen om een glas water. Hetgeen hij daarna allemaal vertelde bleek pure nonsens.

De ontsnapte is er klaarblijkelijk op uit misbruik te maken van het vertrouwen dat de aangesprokenen in hem stellen. Daarbij is het hem vermoedelijk om diefstal en oplichting te doen. Diverse mensen in Dordrecht namen zijn leugenachtige verhalen voor waar en lieten de pseudo-neuro-chirurg binnen. Zo bezocht de man een juwelierszaak en een pension. Geen van de aangesprokene vermist iets. De pseudo-neuro-chirurg is klein van postuur en gaat gekleed in een grijze overjas en een blauw kostuum. De politie verzocht om inlichtingen.

Een vreemde artsbezoeker

VOOR DE officier van justitie in Den Haag is de 33-jarige J. H. van D. voorgeleid, die zich had uitgegeven als arts. Hij had als zodanig tweemaal een maandsalaris van tweeduizend gulden geïncasseerd voordat zijn bedrog aan het licht kwam.

Op 17 januari jl. had hij gesolliciteerd op een advertentie van een Haagse dochteronderneming van een Zwitserse fabriek in geneesmiddelen. Hij vertelde dat hij na een gymnasiale opleiding een medische graad had behaald aan de universiteit van Kaapstad en enige tijd een arts in Londen had geassisteerd. In afwachting van een antecedentenonderzoek stelde men Van D. tijdelijk aan. Het bedrog kwam echter spoedig uit. In werkelijkheid had Van D. na de lagere school een gedeeltelijke mulo-opleiding gevolgd. Hij was werkzaam geweest als artsbezoeker.

INDEX 1968

DE NUMMERS van dit register verwijzen naar de bladzijden — niet meer, zoals vorige jaren, naar de nummers van het Maandblad tegen de Kwakzalverij. Voor wie over de losse nummers beschikt volgt hier een sleutel van de paginering van de voorpagina's van de ver-

schillende nummers van het Maandblad tegen de Kwakzalverij, in 1968 verschenen.

Januari blz. 1; februari blz. 5; maart blz. 9; april blz. 13; mei blz. 21; juni blz. 25; juli blz. 31; augustus blz. 35; september blz. 41; oktober blz. 47; november blz. 55; december blz. 57.

Achterhoek (bevolking en kwakzalverij)	39	Hielenlikkerij	47	Ned. Werkgroep van Praktiserende Genezers, NWP, 13, 21, 25, 27, 31
Acupunctuur	34, 43, 62	Hintjes, Hein	17	Occultisme in Sovjet-Unie
Advertenties (Van de Moosdijk)	57	Hofmans, Greet f	58	Onbevoegden (aantal)
Alfen, Huib van	19	Hormoonpreparaten	6, 38	Oogiris (onderzoek)
Antibiotica (wet op)	54	Hulpkrachten in tandheelkunde, bevoegde	58	Overweg, H. G.
Artsendichtheid	51, 63	Index 1967	8	Overijssel (platteland) bezoek aan kwakzalvers
Astrologie in Duitsland	17	Jaarverslag over 1967	24, 42	Paginering
— in India	23	Jaarwisseling	1	Paolo, prinses
— (M. W. Volkers)	36	Jacobson, mr. J. D.	24, 37	Paulissen, M.
Azijncocktail tegen kanker	2	Jager, Guus	49	Paramedische beroepen
Basiscursus NWP	13, 27	Jong, dr. Jac. J. de	43	Parapsychologie
Beleidsaspecten	1, 5	Kaalheid	2	— en psil
Belgen	43	Kanker	2	„Pijl”, De — (Kees de Vries)
Berg, mr. J. D. van den	59	Kasper, Jacomien	40	Plaats, K. T. van der (NWP) 13, 27
Bigeloof	15	Kattendorp	57	Plasto-sel
Bloem, F. L. „kruidendokter”, Winschoten	41	Kruidendokter (zie Van de Moosdijk)		Prostaatbloedingen
Bogaerds, H. L.	13	— Bloem	41	Pseudo-arts, Drachten
Boltini, Tony	16	— Mességué	54, 63	— Karl Heinz Müller,
Brink, B. A. J. ten	51	Kruidenthandel Naturalia (NWP)	13, 21, 25	— R.E.B.
Bron van de jeugd	52	Kruidenthuis Holland (zie Van de Moosdijk)		— Henricus V.
— zie „Dorp tot de Bron”		Kruidentkundige M.W.Z. te Voorschoten	32	Pseudo-chirurg R. M.
Buste-ontwikkeling	3	Kruseman, mr. G. E.	31, 36	Psycho-spel
Cagliostro	5	Kuinderdorp	32, 49	Radiogesprek met A. P. N. de Groot
Celtherapie (Kees van Dongen)	24	Kunstgebitten	34, 35	Raspoein van Brabant (zie Van de Moosdijk)
Colson, Ginneken	43	Kuuroord te Horst (L) (zie Grimm, Beatrice)		Rhine, prof. J. B.
Contributie	21, 57	Krachtwatertje Joegoslavië	52	Rijbewijzen
Cornielje, Georg	23	— Venezuela	45	Rose, dr. Louis („Faith Healing”)
Croiset, Gerard	7, 22, 52, 54	Kwakzalvers, bezoek aan	39	Ruyter, dokter C. W. de
Denkproces in kwakzalverij	54	— in Engeland	12	Samenspel (paranormale genezer en arts)
Dentilla	35, 63	— ; hoe herkent men de?	7	Schaalvergroting
Deur, verkoop aan de	64	— ; De vrolijke — op zijn stel-lagie — (voordracht)	61	Schandelijk (Van de Moosdijk)
DM (Duits tijdschrift)	30	— In Zuid-Afrika	4	Tandpasta
Dorp tot de Bron	32, 49	Ledenvergadering	9, 21, e.v.	Tandtechnicus K. W., Den Haag
Dulk (de Roo), Hetty den	31, 35, 49, 57	Lelle, dr. S.	32	Telekinese (Nelja Michallow) 18, 24
Erasmus in de geneeskunde	29	Leugemors, Herman Klein f	48	Tenhaeff, prof
Ezelbloed	42	Lou de palingboer	16	— sche studenten
Fabiola, Koningin	64	Maasbach, Johan, gebedsgenezer	11	Tijdschrift, Ned. — voor medi-Uden, „dr” van
Financien vereniging	21	Magie (Italiaanse burgemeester)	64	Uiterdijk, J. W. H. D., arts 6, 22
Fysio-therapeut	20, 48	— in Malagasië	33	Urinebezwaren
Gallico, Paul (boeken)	54	Majafra (J. Frankenhuis)	10	Veeokjes met hexachlorofofen 2
Gebedsgenezing	7, 45	Magnetiseur	37	Vereniging tegen de Kwakzal-verij — doel en streven
Gennep, Van	49	— (73-jarige, Den Haag)	44	Verdediger (mr. Kruseman)
Geneesmiddelengebruik	30	Mao Tsje-toeng	62	Vermageringskuur
Gezondheidshuis (Haags)	31	Mascara	38	Vlammetje uitblazen
Gosker, J. W.	6	Medicijncultus Amerika	20	Vluegels, Carolus, alias prof. Wings
Grafoloog	44	Mességué, Maurice	54, 63	Volksgezondheid (directoraat-generaal)
Grimm, Beatrice	25, 29, 35, 46, 47, 58	Microfysicus	51	Voo-doo-praktijken in Ned. An-tillen
Groelsputje	54	Mijnarends, E., gehuldigd	31	Voorlichting
Groenhof, Karel	38	Moosdijk, Willem J. A. van de, Casteren, N.Br. 3, 33, 35, 47, 57		Zand (zakje — op 't been)
Groot, A. P. N. de 1, 5, 6, 27, 53		Motieven-onderzoek	21	Zenerkaarten
Haarbehandelingen	9	Muurvaren (en zwangerschap)	50	
Haarinstituten	2, 30, 50	Naalden (acupunctuur)	34	
Hazewindus, Sake	34	Naturalia (zie Kruidenthandel)		
Hekserij in Engeland	38			
— in Frankrijk	62			
Helderziende(n)	10			
Heuvel, Jaap van den (voetbalverzorger)	48			

FANTASIO

TOT SLOT nog een recent bericht uit het Nieuwsblad van het Zuiden (Tilburg) kennelijk door de heer Van de Moosdijk zelf de wereld ingestuurd. Hij geeft een verklaring voor het feit dat een dure Italiaanse wagen voor zijn villa in Casteren stond. Men zou

hem een flink bedrag hebben aangeboden als hij zijn praktijk in Italië wilde voortzetten in samenwerking met een professor en een arts.

Ja, eigenlijk had hij de aanbieding liever geheim willen houden. Wel zocht hij al contact met een chartermaatschappij... om straks zijn kruiden door de lucht naar Nederland te leveren!

Bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, **Arts** te Hilversum, **Voorzitter**; E. Mijnarends, **Tandarts** te Amsterdam; Mevr. J. W. J. Vermeulen, Berkenrodestraat 23 te Haarlem, **Secretaresse**; L. Brest te Amsterdam, **Penningmeester**; Mr. J. E. Goudsmit, **Kantonrechter** te Haarlem; J. J. Aukema, **Dierenarts** te Steenwijk; Mr. J. D. van den Berg, **Rechter** te Arnhem; J. E. Bulters, **Apotheker, Farmaceutisch Inspecteur van de Volksgezondheid** te Zwolle; P. L. Stal, **Arts** te 's-Gravenhage; J. van Baak, **Dermatoloog** te Utrecht; J. M. de Haas, **Tandarts** te Heemstede; mej. drs. P. H. van Marle, **Apotheker** te 's-Gravenhage; J. W. Gosker, **Inspecteur van Politie** te Arnhem; J. Noord te Amsterdam.

Lidmaatschap van de Vereniging Incl. Maandblad min. f 10,—; voor studerenden f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Oranjelaan 6, Hilversum. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, Amsterdam-Zuid. Postgiro van de Vereniging 32237 te Amsterdam. Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.
Amsterdam

BLZ. 16

Abonnement per jaar franco per post
bij vooruitbetaling f 10,—;
studerenden f 2,50

Correspondentie Oranjelaan 6, Hilversum.